AZ INTERKULTURÁLIS NEVELÉS ÓVODAI GYAKORLATA

VÁROSI ÓVODÁK
FÁY ANDRÁS LAKÓTELEPI TAGÓVODÁJÁBAN

Készítette: Morvai Marianna

Bevezetés

Nevelő munkánkat befolyásolja, hogy Városi Óvodák Fáy András Lakótelepi Tagóvodájában 2008 őszétől külföldről érkező, nem magyar állampolgárságú nem magyar ajkú gyermekek vannak jelen. Szüleik, jellemzően az apák, NATO katonák. A családok határozott időre (általában másfél – négy évre) szóló szerződéssel érkeznek a Pápai Légibázisra. A gyermekek tehát a bevándorlók azon csoportjába tartoznak, akiknek eltartói munkavégzés céljából hosszabb tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, a családtagjaik pedig családi együttélés címén kapnak engedélyt ugyancsak hosszabb magyarországi tartózkodásra.
Nevelésük a pápai gyermekekkel integráltan történik. Ez a gyakorlat eltér az általánostól, hisz a NATO jellemzően nemzetközi iskolákat, óvodákat alapítva saját pedagógusokkal oldja meg alkalmazottai gyermekeinek nevelését - oktatását. A nem magyar állampolgárságú gyermekek létszáma óvodánkban nevelési évente változik, összetételük ugyancsak évről évre módosul. Jelenleg 7 országból érkeznek az óvodába, ők az amerikai, bolgár, holland, lengyel, norvég, román, svéd nemzetet képviselik. Kezdetben egy, jelenleg 3 vegyes életkorú csoportban fogadjuk őket.
A NATO hivatalos munkanyelve és családtagjaik közösségi érintkezésének a nyelve egyaránt az angol, tehát a szülők szinte kivétel nélkül jól beszélnek angolul. A szülők és az óvoda közötti kommunikáció ebből kifolyólag ugyancsak angol nyelven zajlik. Az óvodába lépő külföldi gyermekek és szüleik nem rendelkeznek magyar nyelvismerettel. Az angol anyanyelvűeket kivéve a külföldi gyermekek nem beszélnek angolul sem.
A magyar szülők körében az utóbbi időben mind nagyobb érdeklődés mutatkozik az angol nyelv tanulásának korai megkezdésére.
Fent említett körülményekre való tekintettel a magyar és nem magyar gyermekek integrált együtt nevelése természetes helyzetet teremtett a magyar – angol kétnyelvű nevelésnek. A korai idegen nyelv elsajátítás pedagógiai célkitűzéseit, feladatait, módszertani alapelveit, valamint a magyar és angol nyelv elsajátításának lehetőségeit a Magyar – angol két nevelési nyelvű kiegészítő óvodai pedagógiai programunkban fogalmaztuk meg.
Az óvodában megjelent különféle állampolgárságú családok által képviselt nemzeti és kulturális sokszínűség indokolja azt, hogy az alprogramot az interkulturális nevelés helyi gyakorlatával (stratégiájával) egészítsük ki. Gyermekeik révén a külföldi családok jelen vannak a város életében, szülőként természetes kapcsolatba kerülnek a helyi lakosokkal. Kézenfekvő feladatunk beilleszkedésük segítése, a magyar kultúra szeleteinek megismertetése mellett a helyi lakosság befogadó készségének alakítása. A nem magyar gyermekek későbbi életükben további nemzetközi közösségekbe kerülnek. Szeretnénk hozzájárulni ahhoz, hogy identitás tudatuk jelentősége mellett számukra a kulturális sokszínűség, más nemzetek kulturális értékeinek elfogadása, tisztelet, elismerése az emberi értékekre való nyitottság is természetes legyen. A magyar gyermekek esetében ugyanerre törekszünk. Tanulási folyamataik zavartalanságát szem előtt tartva nagy hangsúlyt fektetünk tanulási készségeik, képességeik fejlesztésére is. További feladatunknak tekintjük a magyar nyelv alapozását, mellyel mind az óvodában, mind pedig a helyi iskolában az életkornak megfelelő információ felvétel, tanulás lehetővé válik.

Interkulturális óvodai nevelési gyakorlatunk megalkotásakor figyelembe vettük „A külföldi állampolgár gyermekek, tanulók interkulturális pedagógiai rendszer szerinti óvodai és iskolai

nevelése –oktatása irányelvéről" szóló OKM közleményt, valamint jogszabályi háttérként az 1993. évi LXXIX évi közoktatási törvény és „Az óvodai nevelés országos alapprogramja" vonatkozó rendelkezéseit. Ez utóbbiból emeljük ki a következőket:

Gyermekkép alcím 2. pont:
„ … Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést. Nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben."
Óvodakép alcím 6. pont:
„ A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét."

Helyzetelemzés

Pápa Város Önkormányzata, mint fenntartó a SAC/C 17 NATO program megvalósítása kapcsán Pápára érkező családok óvodás korú gyermekeinek ellátására jelölte ki a Fáy András Lakótelepi Tagóvodát. A programban 12 nemzet vesz részt.

Az óvoda pedagógiai munkáját Városi Óvodák Nevelési Programja alapján végzi, mely az interkulturális csoportokban 2009 szeptemberétől a már említett Magyar-angol két nevelési nyelvű programmal egészült ki. Ezekben a csoportokban az angol és a magyar nyelvet részben anyanyelvként használják a gyermekek, részben idegen nyelvként van lehetőségük azok elsajátítására.
Az óvodapedagógusok számára új feladatként jelentkezett a migráns gyermekek nevelése, a magyar - angol kétnyelvű nevelés, a magyar, mint idegen nyelv tanítása, az interkulturális pedagógia, valamint a családok beilleszkedését segítő törődés. Az új feladatokkal egyidejűleg megkezdődött a pedagógusok szervezett nyelvi, szakmódszertani, szakirányú továbbképzése, emellett folyamatos önképzés, a munkatapasztalatok kiértékelése, átadása vette kezdetét, továbbá Pápa Városi Óvodák tagintézményébe külföldről érkező, nem magyar állampolgárságú, nem magyar ajkú gyermekek befogadása, nevelése és oktatása TÁMOP 3.4.1 B-08/2.-2009-0001 pályázat végrehajtása került a nevelőtestület feladatkörébe.

Az új feladatokkal összefüggő változások az óvodában:

- 2008 őszétől érkeznek migráns gyermekek, fogadásuk céljából az óvoda épületben bővítés, korszerűsítés zajlott.
- 2008/2009. nevelési évben egy magyar – angol két nevelési nyelvű és négy magyar csoport működött.
- 2009 őszén csoport-, és létszámbővülés történt (plusz egy csoport, 25 férőhellyel). Ez a tornaszoba megszűnésével, valamint az óvoda helyiségeinek maximális kihasználtságával jár együtt.
- 2009/2010-től három magyar – angol két nevelési nyelvű és három magyar csoport működik.
- 2011. augusztusáig folyt hat nemzet gyermekeinek integrált együtt nevelése magyar gyermekekkel.

- 2011 szeptemberétől 7 nemzet gyermekeinek együtt nevelése folyik az óvodában magyar gyermekekkel.
- A migráns gyermekek létszáma évről-évre változik, jellemzően 20 és 30 fő között mozog. Be- és kilépésük időpontja nem mindig tervezhető. Az interkulturális csoportokban a nem magyar gyermekek aránya 32 – 48% között van. A gyermekek nem rendelkeznek sem magyar és többségük, természetesen az amerikai gyermekek kivételével, angol nyelvismerettel sem.

Személyi feltételek

Elsődleges céljaink közé tartozott, hogy a kétnyelvű csoportokba legalább egy, angolul szóban és írásban egyaránt jól kommunikáló óvodapedagógus és nyelvileg hasonló tudású pedagógiai asszisztens kerüljön. A pedagógiai munkában ők jellemzően az angol nyelvet reprezentálják. A csoportok második óvodapedagógusa alap szintű angol nyelvtudással rendelkezik, ő a magyar nyelv domináns képviselője. További célunk volt az is, hogy óvodapedagógusaink képzettségre tegyenek szert a korai idegen nyelv-elsajátítás, ezen belül a magyar és az angol mint idegen nyelvek tanítása idegen ajkú gyermekeknek, a kétnyelvűség biztosítása terén.

Az óvodapedagógusokat tartjuk a siker kulcstényezőjének, akiknek a magas színvonalú szakmai tudás mellett kiváló együttműködő képességgel kell rendelkezniük a gyermekek és családjaik felé. A jó empátiás és kapcsolatteremtő képesség mellett fontosnak ítéljük az érintett nemzetek társadalmi, kulturális, oktatási hagyományaiban való jártasságot, azaz azinterkulturális tájékozottságot.

A felkészülés érdekében a következők történtek:

- 2008/09-ben folytak az alapfokú nyelvi képzések és szakmódszertani előképzések.
- 2010-ben 3 óvodapedagógus és az óvodavezető szerzett képzettséget a Nyugat-Magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karán „angol nyelvű óvodapedagógus” szakirányon.
- 2011-ben ugyancsak az említett pedagógiai karon „óvodás kori magyar-angol kétnyelvűségre felkészítő” szakirányú képzést végezte el további 5 óvodapedagógus.
- A szervezett képzéseken túl közelről is megtapasztalhattuk az interkulturális nevelés hazai és nemzetközi jó gyakorlatát.
  2010-ben holland (kampeni óvodák, iskolák, Arhemi Nemzetközi Iskola), osztrák (wiener neustadti óvodák), magyar (Montessori Óvoda, Csepel) szakmai tapasztalatszerző látogatásokon vettünk részt.
  2011-ben Ausztriában, a Wallerni és schattendorfi óvodákban a magyar mint idegen nyelv tanításának módszereit tanulmányoztuk. Óralátogatásokon vettünk részt a Tarczy Lajos Általános Iskola magyar-angol két tanítási nyelvű 1. osztályában.

Alkalmanként segítségül tolmácsokat veszünk igénybe, akiket a katonai szervezet biztosít számunkra.

Tárgyi feltételek

Helyiségek:

Az utóbbi időben lehetőségünk nyílt az óvodai berendezések ütemezett cseréjére, így korszerűsödtek a termek, javult az épület miliője.

Egyenlőre minden tevékenység a csoportszobákban zajlik. Hiányzik a tornaszoba, egy megfelelő méretű, nyugodt, munkaszoba az óvodapedagógusok részére (előkészítő munkák, megbeszélések, adminisztratív teendők, stb. miatt), valamint legalább egy kiscsoportos foglalkozásokra alkalmas helyiség (a nyelvelsajátítás elősegítéséhez, az egyéni és kiscsoportos fejlesztésekhez).

Szemléltető és fejlesztő eszközök:

A gyermekek képességfejlesztéséhez, valamint a nyelvelsajátításhoz, az interkulturális neveléséhez nélkülözhetetlen, alapvető eszközök a rendelkezésünkre állnak. A nyelvelsajátításhoz általunk alkalmazott kész eszközökről felhasználhatóságuk megnevezésével listát készítettünk. Folyamatosan törekszünk az eszközök pótlására, a megjelenő újabb kínálatok tervezett beszerzésére. Ezek elsősorban fejlesztő játékok, képeskönyvek, képes szótárak, képanyagok, műsoros cd-k (zene, dal, mese, vers) dvd-k a jelenlevő nemzetek országát bemutató gyermekkönyvek, képek, plakátok, tárgyak.

Emellett természetesen rendelkezünk saját fejlesztésű eszközökkel is, amelyek körét szintén folyamatosan bővítjük. Ezek kép- és hanganyagok, interkulturális információt hordozó tablók, fejlesztő játékok.

A technikai berendezések:

Rendelkezünk egy digitális hangfelvevővel, laptoppal, projektorral és internet elérhetőséggel, amelyek segítségével képeket, rövid ismeretterjesztő filmeket, stb. tudunk vetíteni, cd lejátszókkal.

Szükségünk lenne digitális fényképezőgépre, mindhárom csoportban digitális diktafonra, szívesen használnánk digitális táblát is.

Pedagógiai eszközök:

Óvodapedagógusok által készített módszertani segédletek, amelyek az óvodai tevékenységeken belüli (ének-zene, dalos-játék; vizuális tevékenységek; mese, vers, dramatizálás; a természet és jeles napjai; a formai és mennyiségi viszonyok) idegen nyelvi fejlesztést segítik; repertoár gyűjtemény mind a magyar, mind pedig az angol nyelv vonatkozásában; a HOP-ban meghatározott személyiségfejlődési lapok kétnyelvű változata; idegen nyelvi fejlődés mérésére szolgáló dokumentum; kétnyelvű baleset, betegség szótár és kifejezés gyűjtemény; a pedagógusok tájékozódását, felkészülést segítő információ gyűjtemény az érintett országokról; magyarul és angolul sem tudó gyermekek részére anyanyelvi piktogramos segédlet.

Eddigi tapasztalataink összefoglalása

A különböző nemzetekből érkező gyermekeknek nem csak a nyelve, hanem a szociokulturális háttere, neveltetése is eltéréseket mutat. A pedagógusok számára az alapvető kihívás az, hogy míg a tiszta magyar csoportokban nincsenek nyelvi nehézségek, a kulturális gyökerek, tradíciók azonosak, a gyermeknevelési szokások hasonlatosak, az óvodáztatás emlékei a családokban hagyományozódnak és érzelmileg, mentálisan is összeköti a gyermekeket a nemzeti együvé tartozás, addig a migráns gyermekeket is nevelő csoportokban ezekkel a kohéziós erőkkel nem, vagy csak kis mértékben lehet számolni. Továbbá előfordulhat a migráns gyermek és a család esetleges beilleszkedési nehézsége is.
Az első három év tapasztalatait összegezve a következő problémák fordultak elő, melyek megoldását, vagy kiküszöbölését minden új nem magyar beiratkozó gyermeknél figyelembe kell venni: -

Gyermekek vonatkozásában:

- Beszédértési és kommunikációs problémák
- Érzelmi labilitás (hátrahagyott múlt, idegen környezet)
- Alkalmazkodás a magyar óvoda szabályaihoz, szokásrendjéhez (öltözés, közös étkezések, naposság, a délutáni pihenés)
- Ismerkedés a magyar ételekkel
- Figyelem felkeltése és fenntartása, a gyermekek bevonása a közös tevékenységekbe
- Együttműködésre, pontos feladatvégzésre ösztönzés

Szülők vonatkozásában:

- Kapcsolattartás, elégséges információ áramlás. (Külföldi szülők)
- A külföldi szülők egy része keresi és kéri a hazájában megszokott nevelési szokásokat (nincs délutáni alvás, az írás,- olvasás tanulás korábban megkezdődik, mint Magyarországon, Norvégiában, Svédországban szinte egész nap kint vannak a szabadban a gyermekek, stb.).
- A magyar szülők kevésnek találják a magyar vers, mondóka, mese, dalos-játék arányát az interkulturális csoportokban

Eredmények:

- A szülők többségének - hovatartozástól függetlenül - tetszik a különböző nemzetekből érkező gyermekek együtt nevelése a befogadó ország gyermekeivel. Értékesnek tarják gyermekeik más nemzetiségű gyermekekkel, kultúrákkal, nyelvekkel való korai ismerkedését.
- A migráns gyermekek általában jól érzik magukat óvodánkban, szüleiknek is alapvetően jó benyomásaik vannak. Elismerően nyilatkoznak az óvodapedagógusok felkészültségéről, a gyermekekkel való bánásmódról. A külföldi szülők gyermekeikben végbemenő kedvező változásokról is beszámoltak. Főként az önkiszolgálást, önfegyelmet, együttműködési hajlandóságot, nyugodtabb viselkedést emelték ki.

- A magyar gyermekek elfogadóbbak lettek. A magyar szülők szülői értekezleteinken elmondták, hogy gyermekük empatikusabbá, rugalmasabbá, segítőkészebbé, türelmesebbé vált.
- Az óvoda tartalmi munkája gazdagodott, hisz a magyar és migráns gyermekek integrált nevelése természetes módon produkálta a soknyelvűséget, a kulturális sokszínűséget (interkulturalitás) és a különböző eltérő kultúrák egymásra hatását (multikulturalitás). Az óvodapedagógusok a napi összetett munka és a képzések hatására attitűd változásokon mentek keresztül. Elfogadóbbak, ugyanakkor kreatívabbak, rugalmasabbak lettek.

Az interkulturális tanulás

Maga az interkulturális tanulás folyamata segíthet rádöbbenteni arra, hogy a valóságot nagyon sokféle módon lehet megélni, értelmezni és megtapasztalni. Az interkulturális nevelés fejleszti a gyermekek kulturális identitását, és egyidejűleg erősíti az egymás iránti tiszteletet, a toleranciát az ismeretlennel, a szokatlannal szemben. Fokozza az érdeklődést és a kíváncsiságot, a gyermekek kommunikáció iránti igényét, a közös kapcsolatokat minden nemzeti, kulturális és nyelvi határon túlnyúlóan. Az interkulturális nevelés társadalmunk hétköznapjaiból, életéből indul ki és az idegen gyermekkel szembeni kapcsolat áll az előtérben. Az a fontos, hogy hogyan látja az egyik gyermek a másik gyermeket, azt, hogy mi az, ami megkülönbözteti tőle, és mi az, ami összeköti vele. Az interkulturális nevelés egyfajta tartás, viszonyulás, viselkedés. Sem otthon, sem az óvodában, sem az iskolában nem lehet egy megerőltető „stressz program" amelyet meg kell valósítani. Az interkulturális nevelés a hétköznapokba érdekesen, izgalmasan és ösztönzően beépítve örömöt szerezhet a felnőtteknek is. (Montanari Burkhardt, Elke)

Az interkulturális nevelési gyakorlat kapcsolódása a helyi óvodai nevelési programhoz

Az óvoda pedagógiai munkáját a magyar közoktatási szabályok és előírások, figyelembe vételével, a magyar óvodapedagógiai hagyományokra épített Helyi Óvodai Nevelési Program alapján végzi. Az abban megfogalmazottak jól adaptálhatók a külföldi gyermekek nevelésére is. Az interkulturális csoportokra vonatkozó kiegészítéseket a Magyar – angol két nevelési nyelvű kiegészítő alprogramban már rögzítettük. Az interkulturális nevelés helyi gyakorlatának megfogalmazáskor nem térünk ki a pedagógiai tevékenységek, tartalmak részletezésére, csupán utalunk az összefüggésekre, kapcsolódási pontokra és jellemzően csak az interkulturális elemekre koncentrálunk.

Az interkulturális nevelés alapelveinek értelmezése óvodánkban

Multikulturális szemlélet

A különböző országokból hozzánk érkező migráns gyermekek anyanyelve, kultúrája, sok vonatkozásban eltér egymásétól, valamint a magyar jellemzőktől. Éppen ezért fontos, hogy nevelőtestületünkben a más kultúrát elfogadni, annak értékeit hasznosítani tudó nevelői szemlélet határozza meg a pedagógiai eljárásokat. Keressük a különböző kultúrák közös és eltérő jellegeit és azok megjeleníthetőségét. Igyekszünk olyan pedagógiai környezetet teremteni, ahol a gyermekek megélhetik identitásukat, ugyanakkor megtanulják elfogadni másokét.

Integráció

A befogadó társadalom számára előnyös, ha az érkező családoknak a közoktatási intézmény pedagógusai hozzáértő segítséget nyújtanak a társadalmi és lakókörnyezetbe való eligazodáshoz, beilleszkedéshez. Az első osztályt Magyarországon megkezdő migráns gyermekek részére a magyar nyelv elsajátítása, legalább a beszédértés és az alapszókincs tekintetében, kardinális az iskolai tanulás eredményessége és a sikeres kortárs kapcsolatok szempontjából.
Óvodánkban egyéni módon segítjük a gyermekek beilleszkedését a számukra idegen nyelvi és szociális környezetbe, támogatjuk a nyelvi nehézségekkel küzdő gyermek szituáció értését, önkifejezését, önérvényesítését. A magyar nyelv közvetítő nyelvként való használata elősegíti gyermekek beilleszkedését és tanulási folyamatokat. Életkori sajátosságaiknak megfelelő módon segítjük a gyermekeket a magyar nyelv elsajátításában, támogatjuk az alakuló barátságokat, információkkal, programokkal, segítjük a családokat és pozitív viszonyuk kialakulását országunkhoz, népünkhöz, kultúránkhoz. Emellett következetesen, türelmesen szoktatjuk őket az óvoda szabály-, és szokásrendszeréhez.

Adaptivitás-komprehenzivitás

Az adaptáció, a környezetei adottságokhoz való alkalmazkodást, a komprehenzivitás együttnevelést jelent.
A gyermekek alkalmazkodása az új környezethez akkor lehet eredményes, ha fogadásuk körülményei kedvezőek, befogadásuk szeretetteljes, környezetük érzelmileg biztonságos, elfogadó, segítő. A gyermekeket heterogén összetételű csoportokban integráltan neveljük. A közös együttlétek, élmények segítik a megismerési folyamatokat (társak, pedagógusok, család, nyelv, kultúra, másság) és a beilleszkedést.

Célkitűzéseink

Az óvoda egyik alapvető célkitűzése, hogy a nem magyar állampolgárságú gyermekek óvodai nevelése az Európai Unió irányelvében foglaltakkal összhangban történjen. Mindenekelőtt nagy hangsúlyt fordítunk a magyar mint idegen nyelv elsajátítás megalapozására, fejlesztésére. Interkulturális tanulási környezetet biztosítunk, ahol a magyar és nem magyar gyermekek integráltan együtt nevelődnek, a nem magyar gyermekek megismerkedhetnek a

magyar kultúra kisgyermekkort érintő szeleteivel, valamint valamennyi gyermek kölcsönösen ismerkedhet az érkező gyermekek származási országának bizonyos jellemzőivel.

További célunk

- Derűs, tevékeny óvodai élet megszervezése, a gyermekek különböző igényeinek összehangolása.
- A gyermekek bizalmának elnyerése, biztonságérzetük növelése, különös tekintettel a beszédértési, kommunikációs problémával küzdő külföldi gyermekekre.
- Olyan készségek, képességek kialakítása, amelyek segítségével a gyermekek interakcióba léphetnek a környezetükkel, ezáltal megismerhetik egymást, képessé válnak az együttműködésre, a tanulásra. Ennek alapja a magyar mint idegen nyelv, illetve az angol mint idegen nyelv játékos elsajátításának megkezdése. (Lásd: kiegészítő alprogram).
- A kulturális, nyelvi sokszínűség megtapasztaltatása, igazodva a kisgyermekkor tanulási sajátosságaihoz.
- A társak között lévő különböző anyanyelvű, más nemzetiségű, - bőrszínű, öltözködésű, vallású, étkezési szokású, azaz a tőlük eltérő gyermekekkel szembeni nyitottságra, kölcsönös elfogadására való nevelés. Ezzel együtt annak az elsajátíttatása, hogyan kezeljék a különbségeket.
- Nemzeti hovatartozásuk, identitásuk elismerése, támogatása, ugyanakkor az egymás iránti toleráns, tiszteletteljes, udvarias viselkedés megalapozása, fejlesztése.
- Pozitív viszony kialakítása a magyar hagyományok és kultúra óvodás gyermekek által felfogható, befogadható elemeinek közvetítésével.
- Az emberi értékekre, a szépre, a jóra való kíváncsiság és hajlandóság formálása a nemes gesztusok felismerésére, és azok viszonozására nevelés. A barátkozási szándék támogatása, amelyben a személyes tulajdonságoknak jut igazán fontos szerep.

Az interkulturális nevelés kiemelt feladatai

1. Integráció, szocializáció, egyéni bánásmód

Az interkulturális csoportban folyó pedagógiai munka összetett, az óvodapedagógusi feladatok túlmutatnak a hagyományos magyar óvodai csoportokban szükséges feladatokon.
Az interkulturális nevelésben központi szerep jut az integrációnak, a szocializációnak, az egyéni, differenciált bánásmódnak.
A magyar családból érkező gyermekek néhány hét alatt elfogadják az óvodai élet szabályait, a migráns gyermekeknél a beszoktatás gyakran néhány hónapos folyamat. Az ő estükben ugyanis számolni kell a hazájukból, családjukból, előző intézményükből hozott más szokás- és szabályrendszerrel, érdeklődési körük, megszokott játékaik, elfoglaltságaik szintén különbözhetnek a magyar gyermekekétől, de eddig megszokott földrajzi, éghajlati környezetükhöz képest is jelentős különbségeket tapasztalhatnak Magyarországon. Újak a lakáskörülményeik, környezetükben új szereplők jelennek meg és megszokott, régi életük nagyon hiányzik nekik.

Ezek a különbségek az óvodás korosztálynál olyannyira befolyásolhatják a gyermekek érzelmi állapotát, hogy az első napokban, sőt hetekben sokan közülük képtelenek az együttműködésre. Fentiek és nem utolsó sorban a nyelvi nehézségek miatt csak lassan tudunk a bizalmukba férkőzni s miután ezt elértük, csak azután tudunk hatni rájuk. A magyar gyermekek részéről nagyobb együttérzés, tolerancia szükséges ahhoz, hogy megértsék, elfogadják a külföldi gyerekek viselkedését, másságát. Ezért jó megoldás, ha olyan „idősebb" magyar gyermekek tagjai a csoportnak, akik életkoruknál, szociális fejletségüknél fogva kellő viselkedésmintát tudnak nyújtani a migráns gyermekeknek, ezzel is segítve az ő eligazodásukat, alkalmazkodásukat, beilleszkedésüket. Az óvodát kezdő 3 évesek életkori sajátosságaik miatt erre kevésbé alkalmasak. Legalább fél év kell a napirend rögzítéséhez, a szokásrendszer megalapozásához, az érzelmi biztonság, a csoport kohézió kialakításához. Amikor a gyermekek már tisztában vannak a lehetőségeikkel és képesek alkalmazkodni, akkor kezdik igazán jól érezni magukat. Az integrált együttnevelésben nagy segítség az angolul tudó pedagógiai asszisztens, aki jelen van a pedagógiai helyzetek megoldásában, közreműködik a foglalkozásokon és a gondozási feladatokban, segítség a figyelem megosztásban és az egyéni bánásmód gyakorlásában.

Az integráció érdekében konkrét feladatunk:

- Szoros kapcsolattartás a külföldi gyermekek szüleivel.

A nem angol anyanyelvűek szüleit eleinte felkészítő és tolmács szerepre kérjük meg. Elsősorban a biztonsági, balesetvédelmi szabályok megértetésében, elfogadásában, a változásokra, új helyzetekre való felkészítésben, olykor egyes problémahelyzetek tisztázásában számítva rájuk.

- A gyermekek vigasztalása hozott anyanyelvükön, alapvető testi szükségleteik, igényeik, közérzetük tisztázása.
- Sok biztatás és szeretet megnyilvánulás nyújtás, megnyugtatás. Közelebbi kontaktusra törekvés, ölbeli játékok kezdeményezése.
- A gyermekek feltétel nélküli elfogadása, majd lassú, fokozatos, türelmes hozzászoktatása a szabályokhoz, valamint az együttműködés megtanítása.
- A gyermekek bevonása vonzó tevékenységekbe, feladatokba pl. közös játékokba, vizuális teendőkbe, ezzel együtt kezdődik meg a magatartásszabályozás és a magyar nyelvvel való ismerkedés.
- A napirend elemeinek rögzítése piktogramok, ismétlődő dalok, mondókák, versikék segítségével.
- Az óvoda belső és külső tereinek megismertetése, az otthonosság érzet kialakítása.
- Nonverbális eszközök használata a kommunikációban.
- A különböző nemzetiségű gyermekek ösztönzése egymás megismerésére, megértésére, elfogadására, de a kapcsolatok alakulását nem erőltetjük. Az egymásra figyelést, a gyermekek empatikus, beleérző, kapcsolatteremtő, együttműködő képességeit, a türelmességüket, rugalmasságukat és a tiszteletadást erősítjük bennük.
- Megismerésük, fejlesztésük egyéni bánásmóddal, személyre szabott figyelemmel és támogatással.
- Rendszeres konzultációk folytatása (óvodapedagógusok, ped. asszisztens, óvodavezető), amely során egyrészről a gyermekek fejlődését elemezzük, és további pedagógiai eljárásokat határozunk meg, valamint – megoldást keresve - a szokatlan nevelési helyzeteket, váratlan

fordulatokat vitatjuk meg, másrészről belső képzésként növeljük interkulturális kompetenciánkat.

2. Tanulás

A gyermekek tanulása óvodás korban főként mozgás, cselekvés és érzékszervi tapasztalatok útján történik, élményekhez kötődik önkéntes választási lehetőségeken alapul és önfeledtséggel társul. A legfontosabb ismeretek a közvetlen környezetről szólnak, illetve a környezetben való pontos eligazodást szolgálják.
A korai idegen nyelvelsajátítás óvodánkban kényszermentesen, türelmes, természetes, játékos módon, az anyanyelv tanulásához hasonlatosan történik. Nem elég hozzá pár hónap, még gyermekkorban sem. Az eredmény nagyban függ a gyermek motiváltságától, nyelvi képességeitől. A külföldi gyermekek esetében a környezettel való kontaktus minősége és tudásuk fejlődése függ az idegen nyelvi kompetenciájuktól.

Feladatunk

- A gyermekek motiválása, érdekes, élményszerű gyakorlási helyzetek megteremtése.
- A gyermekek bevonása közös játékokba, feladatokba, ahol a szerepek cserélődnek, azaz kommunikatív együttműködés, interakciók megteremtése.
- Próbálkozásokra, kísérletezgetésekre, kreativitásra ösztönözés, a kooperációs technikák tanítása: mutasd meg, értesd meg, segíts, engedd, hogy segítsünk, légy türelmes, próbáld újra, próbáld másként, engedd magad rávezetni.
- A tanult szavak, ismeretek alkalmaztatása.
- A meglévő ismeretekhez a tudás következő szintjének a hozzárendelése.
- A szülők tájékoztatása az aktuális hónap tématerveiről, és a főbb fejlesztési feladatokról. A szülők így gyermekeikkel folytatott otthoni beszélgetéseik tartalmát hozzáigazíthatják a gyermekek óvodai élményeihez, ezáltal is erősítve a gyermek anyanyelvi tanulását.

3. Interkulturális tartalmak közvetítése

A gyermekek, miközben együtt nevelődnek, játszanak, találkoznak egymás családjával,rendszeresen hallhatják a különféle nyelveket. Így természetes interkulturális tanulási környezet teremtődik a számukra. Az óvodapedagógusoktól elvárható az interkulturális tájékozottság, de az már nem, hogy megtanulják és közvetítsék a különféle nemzetek hagyományait. Különösen a mi esetünkben van ez így, hisz a gyermekek számos kultúrát képviselnek. A migráns gyermekek esetében az anyanyelv-, és hagyományápolás felelősségét a szülők viselik.

Feladatunk

- A multikulturális sokszínűség bemutatása.
- A kulturális tolerancia képességének kialakítása. Egymás kölcsönös megismerésének támogatása a sajátosságok megtartásával, megőrzésével.
- A gyermekek és a családok beilleszkedési és befogadási készségének erősítése.
- A magyar kultúra közvetítése, amely ugyanazon az alapokon nyugszik, mint a tiszta magyar csoportokban. A versek, dalok, mondókák, népi játékok mennyisége ugyan valamivel kevesebb, hisz az angol nyelvhez kapcsolódóan is tanulnak ilyeneket a gyermekek.

- Magyar és más népek meséinek átdolgozása egyszerű magyar nyelvre, feldolgozásuk szemléltetőeszközökkel, bábozással, dramatizálással. A mesék átültetése egyszerű angol nyelvre és megjelenítésük.
- A magyar nyelv elsajátítását, a beszédértést segítő élményszerző szolgáltatások megszervezése: Bábszínház, interaktív zenés műsor, kirándulások, uszodai foglalkozások.
- A magyar ünnepek, jeles napok hagyományai és más nemzetek tradícióinak esetenkénti összekapcsolása, vagy épp a köztük lévő különbségek feltárása (Pl. magyar és svéd húsvéti hagyományok, kiszézés és a bolgár Márta nap, évente egy- két külföldi hagyomány befogadása, bemutatása (pl. Haloween).
- A magyar és angol nyelven tanultak megjelentetése az évzáró műsorában, közös évzárók szervezése, a gyermekek sikerélményhez juttatása.
- A gyermeknapi játékok koncepcionálása attól függően, hogy adott évben milyen kulturális vonatkozásokat szeretnénk bemutatni. (pl. egy nemzet - egy játék, indián hagyományok, magyar mesevilág megelevenítése, régi magyar gyermekjátékok felelevenítése stb.)
- Az általunk készített országtablók felhasználásával megjeleníteni a gyermekek számára az egyes országok jellemzői közötti hasonlóságot és eltérést.
A tablókra válogatott képanyag az óvodás korú gyermekek által megragadható módon (képi gondolkodás) nyújt információt a különböző országokról.
- Magyarország és a többi származási ország nemzeti ünnepén, nemzeti hét szervezése a csoportokban. Ilyenkor zene, kép, film segítségével mutatjuk be az országok jellegzetességeit emellett egy-egy jellemző használati tárggyal is ismerkedhetnek a gyermekek. Az arra vállalkozó szülők süteményt, vagy egyéb nemzeti ételt, italt ajánlhatnak fel kóstolásra, vagy mutathatnak lakóhelyükről és lakóhelyükön készült családi fotókat, mesélhetnek életükről, de élő mesét, verset, éneket is szívesen meghallgatunk tőlük. Örömmel vesszük, ha tánclépéseket, vagy népi játékokat tanulhatunk tőlük, esetleg népviseletet, népies ruhát mutatnak be nekünk. Egyéb alkalmakkor is szívesen fogadunk minden olyan információt, tárgyat, amely reprezentálja a külföldi gyermek emlékeit (Pl. fotóalbum az otthoni óvodás évekről, mesekönyv, képes szótár stb.).

A nevelést segítő módszerek

A HOP-ban megfogalmazott módszertani alapelvek teljes mértékben használhatók az interkulturális nevelés során. A hangsúly a módszerek fokozásában van. Az interkulturális csoportokban nagyobb figyelemben, támogatásban stb, kell részesíteni a gyermekeket, és a nyelvi nehézségek miatt alkalmazkodni kell a megértési szintjükhöz, a terhelhetőségükhöz. Nagyfokú türelmet, rugalmasságot, kreativitást követel a munka. Nagyobb szerepet kapnak a metakommunikációs eszközök, a szemléltetés, a cselekedtetés, az utánzásos tanulás, az ismétlés, a gyakorlás.
A gyermekeket nem kényszerítjük, de késztetjük az óvodai tanulásra. Helyzetük stabilizálódását követően elvárásainkat a gyermekek személyiségéhez, képességeihez, viselkedéséhez igazítjuk. Nagyon sokat bíztatjuk, dicsérjük, szeretet megnyilvánulásokban részesítjük őket.
Az együttműködést, kapcsolatépítést szolgáló kooperatív módszerek alkalmazását tarjuk a legcélravezetőbbnek.

Feladatrendszerünk további elemei

Feladatainkat a következő területek mentén határozzuk meg:

1. Interkulturális kompetencia
2. Az új gyermekek fogadása
3. Tájékoztatás
4. Szakmai együttműködés

1. Interkulturális kompetencia

Az interkulturális nevelés feladatainak ellátása elsősorban az óvodapedagógusok interkulturális kompetenciáján múlik. Az interkulturális kompetencia fogalmán a következőeket értjük:
Alapja egyfajta *alaptudás* a különböző nemzetek főbb jellemzőiről, azaz a földrajzi, történelmi, gazdasági, társadalmi, kulturális, oktatási háttérről, a habitusról. Ezeket információgyűjtéssel, megfigyeléssel, tapasztalatszerzéssel, nevelőtestületi műhelymunkával szerezzük meg. Az információszerzésbe bevonjuk a szülőket is, mert érdeklődésünkkel tiszteletünket fejezzük ki irántuk, és bizalmat tudunk bennük ébreszteni. Legfőképp az érintett nemzetek iskolás kor előtti nevelési-oktatási rendszere, ünnepeik rendje, jeles napjaikhoz fűződő szokásaik, társadalmi jelképeik, a családok nevelési,- étkezési, érintkezési szokásai, mese irodalmuk jellemzői érdekelnek bennünket.
Az interkulturális kompetenciával rendelkező óvodapedagógus ezen túlmenően:
- ismeri az idegen nyelvelsajátítás alapelveit,
- tisztában van az anyanyelv jelentőségével,
- a gyermekek nyelvi kompetenciáját minden nyelvi területen képes fejleszteni,
- tudatában van a migráció gyermekekre gyakorolt hatásaival,
- pozitívan viszonyul az idegen dolgok és idegen személyek iránt,
- a kulturális félreértéseket képes elemezni és azokra megoldási stratégiákat találni,
- tisztában van az interkulturális kommunikációval,
- tisztelettel fordul a gyermekek szülei felé és számukra kompetens beszélgetőtárs,
- folyamatosan megbeszéli munkatársaival az interkulturális nevelésben és az idegen nyelvelsajátításban felmerülő kérdéseket.

A másik összetevő olyan *képességek* megléte vagy kifejlesztése, amelyek alkalmassá tesznek bennünket a sokféleség ellenére az összehangolódás megteremtésére. Ezek a személynek szóló figyelem, empátia, türelem, tolerancia, alkalmazkodás, befogadás,- beilleszkedés segítése, megfigyelés, előre látás, jó szervező képesség, a pedagógiai felkészültség nyilvánvaló és udvarias képviselete, jó tárgyaló képesség, esetünkben angolul is. Jó reagáló képesség a szokatlan nevelési helyzetekre, váratlan fordulatokra (átgondolni és később visszatérni a felvetésre, tolmácsolni a kérést és a válasz előtt egyeztetni az óvodavezetővel-, a nevelőtestülettel, megvizsgálni, mit lehet tenni, stb.).

Az interkulturális kompetencia harmadik összetevője a következő *attitűdök*ben rejlik. Ezek a kíváncsiság, nyitottság, más nézőpontok felfedezése, rugalmasság. Ez utóbbi azt is jelenti, hogy a külföldi szülő látásmódjával is vizsgálódnunk kell ahhoz, hogy megértsük

rendszerünkben mi a furcsa a számára, mit kell megmagyaráznunk neki, mire kell a figyelmét felhívni (akár az értékeink vonatkozásában is) stb..

2. Az új gyermekek fogadása

Az új gyermekek fogadására alaposan felkészülünk. Már a beiratkozáskor érdeklődünk a gyermekek felől: személyes jellemzők, aktivitás, nyelvtudás, érdeklődési kör, egészségi állapot, étkezési sajátosságok, esetleg speciális diéta, megelőző közösségi tapasztalatok stb.. Minden család kap óvodába lépéskor (jellemzően e-mail-ben) egy angol nyelvű írásos tájékoztatót, amely a magyar óvodai nevelés általános jellemzőit foglalja össze, kitér óvodánk helyi programjára, a házirendre és az egyéb tanügyi szabályokra. A nevelési év megkezdése előtt tájékoztató szülői értekezletet tartunk, itt a cél szintén a magyar óvodai rendszer, a helyi sajátosságok, a kétnyelvű nevelés, praktikus információk átadása és a szülői kérdések megválaszolása. Megbeszéljük a gyermekek fogadásának rendjét és a fokozatos beszoktatás fontosságára is felhívjuk a figyelmet.

3. Tájékoztatás

Az óvodában egész nap jelen van a magyar és angol nyelv használata. A szülőkkel való kapcsolattartás, informálásuk szintén angolul zajlik. Az óvoda épületében található feliratainк kétnyelvűek, magyar nyelvű nyomtatványaink mellett angol és kétnyelvű nyomtatványokat is használunk. A magyar nyelvű tájékoztatók mellett a szülők minden információt megkapnak angol nyelven is. Ez folyamatos feladat számunkra.
Ebből következően nagyon fontosnak tartjuk angol nyelvtudásunk fejlesztését, valamint a biztos számítógép használatot és az informatikai ismereteket.

4. Szakmai együttműködés

Nyitottak vagyunk információ- és tapasztalatcserékre, az önképzésre. Figyelmet fordítunk a hasonló feladatokat ellátó intézményekkel való kapcsolatfelvételre, hazai és nemzetközi téren egyaránt és kölcsönösség esetén szívesen építünk ki szorosabb együttműködést.

Egyéni fejlesztés, tervező és értékelő munka

Csoportra szóló nevelési tervek, ezek megvalósulásának kiértékelése, az egyéni fejlődés jellemzőinek, ütemének regisztrálása, a gyermekekről készített feljegyzések HOP szerint történnek. A heti tanulási terveket kiegészítjük a szókincsfejlesztési anyaggal, és itt rögzítjük a gyermekek nyelvelsajátítási, tanulási folyamatainak eredményeit, nehézségeit. Évente kétszer kiértékeljük az idegen nyelvi fejlődést, és egyénenként rögzítjük a képességszinteket az általunk erre a célra kidolgozott idegen nyelvi fejlődési lapon.

Kapcsolattartás a szülőkkel

Szintén a HOP elvei szerint történik a kapcsolattartás. Olykor tolmács segítségét is igénybe vesszük, akkor, ha a párbeszédnek az árnyalt, pontos, gyors közlés a célja. A külföldi szülők több fogadóórát kezdeményeznek, ezt természetesen megértjük és elfogadjuk. Számunkra is

célravezetőbb ez a forma, így az óvónők is rendszeresen kezdeményezik a személyes találkozásokat. A szülők ismerik az óvoda e-mail címét. Ezen keresztül is intézhetnek kérést az óvoda felé.

A gyermekek felvételének rendje

A gyermekek felvételi regisztrációját a fenntartó által meghatározott időpontban, illetve évközi érkezés esetén aktuálisan szervezzük meg.

A felvételhez szükséges iratok:

- A gyermek születési anyakönyvi kivonatának hiteles másolata.
- A szülő, gondviselő magyarországi tartózkodási jogcímét igazoló irat
- lakcím/tartózkodási hely igazolása
- Oltási könyv másolata